

Sjekkliste for egenrevisjon

50 FJØRFE - GENERELL

© Stiftelsen Norsk Mat
Versjon 2022.10

Spørsmål som krever dokumentasjon vises med symbolet

50.1 NOTERINGER

50.1.1 Fører du verpelister/daglister fortløpende per hus/avdeling?

Du skal føre verpelister, daglister, besøksjournal og annet registreringsverktøy for produksjonen fortløpende sammen med andre noteringer du selv mener er relevante. Du kan registrere dette elektronisk og/eller på papir.

Minstekrav til dokumentasjon er

- dato for innsett
- dyras opprinnelse
- egg: rugeri og oppaler
- fjørfekjøtt og oppal av unghøner: rugeri
- antall innsatte dyr
- bruksareal
- ytelse
- egg: totalt antall egg og antall gulvegg
- fjørfekjøtt og oppal av unghøner: dyras vektutvikling
- antall døde dyr – om mulig med angivelse av dødsårsak
- antall avlivede dyr – med oppføring av avlivingsårsak (før opp sykdom og/eller hvilken skade)
- fôrleverandør
- dato for leveranse av innkjøpt fôr
- fôrforbruk (eventuelt fôrkjøp dersom du ikke har fôrvekt)
- vannforbruk
- fôring med andre fôrmidler
- endring av lysdag og justering av lysstyrke
- logg over alle besøk
- hakking, fjørplukking og andre adferdsproblemer
- egg: tidspunkt for etterfylling av strø, åpning og lukking av sandbad i innredede bur
- teknisk inspeksjon og funksjonstesting av ventilasjonsanlegg, alarmsystem og nødstrømsaggregat
- eventuell innsending av blodprøver eller døde dyr for obduksjon – ta vare på obduksjonsrapporter og prøvesvar
- veterinærbesøk, behandling og forebyggende helsearbeid
- eventuell bruk av medisiner, vaksiner, vitamintilsetning eller liknende
- dato for innsending av salmonellaprøver
- fjørfekjøtt: dato for innsending av *Campylobacter*-prøver
- dokumentasjon på antall dyr som er i flokken til enhver tid, for eksempel ved delt utslaktning

Dersom du bruker medisiner, skal du dokumentere dato for behandling, type og mengde medisin og overholdelse av tilbakeholdelsesfrister.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun

Lovkrav

50.1.2 Oppbevarer du verpelister/daglister og annen dokumentasjon for produksjonen i minimum 5 år etter utslaktning eller levering av innsettene?

Å kunne dokumentere at produksjonen har foregått i samsvar med kravene, er en viktig del av kvalitetssystemet. Både offentlige myndigheter og forbrukere skal kunne forsikre seg om at produksjonen har foregått på riktig måte.

God dokumentasjon og bruk av produksjonskontroll/effektivitetskontroll vil dessuten gi deg følgende fordeler:

- Du kan reagere raskt hvis det oppstår uregelmessigheter
- Du får mulighet til senere å analysere deg tilbake til årsakene til eventuelle dårlige resultater.
- Du får mulighet til å unngå gjentatte feil.
- Du står sterkere overfor leverandører hvis produksjonen svikter.

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

- Du kan sammenlikne resultater fra innsett til innsett.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

50.2 LUFT, LYS OG STRØ

50.2.1 Er det god nok ventilasjon slik at det er et tilfredsstillende klima i dyrerommet året rundt?

For høye gasskonsentrasjoner kan skade både mennesker og dyr

Uheldige konsentrasjoner av gasser er skadelig for både dyr og røkter. Høye konsentrasjoner av ammoniakk har vist seg å gi redusert tilvekst og økt fôrforbruk. Ammoniakk kan lamme eller ødelegge flimmerhårene i luftveiene. Disse flimmerhårene er en del av kroppens forsvar mot støv, virus og bakterier, så hvis de ødelegges, gir det økt fare for luftveisinfeksjoner. Høye konsentrasjoner av ammoniakk kan også gi øyeskader. Ammoniakkutvikling i fuktig strø kan gi sviskader på tråputer og bryst hos fuglene.

Kontroller gasskonsentrasjonen i dyrerommet. Innfør tiltak om nødvendig

I dyrerommet skal gasskonsentrasjonen i lufta bare unntaksvis overstige 25 ppm ammoniakk (NH₃) og 3000 ppm karbondioksid (CO₂). «Unntaksvis» betyr her ved spesielle situasjoner, for eksempel ved utkjøring av gjødsel eller på unormalt kalde dager. Du kan få kjøpt enkelt måleutstyr. Rådgivere har som regel slikt måleutstyr og kan hjelpe deg med målingen. Har du vedvarende problemer med for høye gasskonsentrasjoner, bør du vurdere tiltak for å bedre luftkvaliteten. Dette kan være å sette inn tilleggsvarme, slik at du får ventilert mer, eller det kan være å gjødsle ut oftere i systemer med gjødselbånd (innredede bur og aviariet). I gulvsystemer med gjødselkasser bør du vurdere om det kan være mulig å gjødsle ut i løpet av innsettet.

Sørg for at ventilasjonsanlegget har nok kapasitet

Ventilasjonsanlegget skal ha en kapasitet på minimum 4 m³ per kg levendevekt per time til slaktekylling og minimum 3,4 m³ per kg levendevekt per time til kalkun.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
Forskrift om velferd for produksjonsdyr	Lovkrav

50.2.2 Er det mulig å justere lysstyrken i dyrerommet?

Dyra og adferden deres påvirkes av lys. Dersom fjørfeet ditt viser adferdsproblemer som fjørplukking, hakking, uro eller hysteri, er det viktig å kunne dimme lyset for å redusere problemet. Lyset må kunne dimmes ned til et minimum (1–2 lux).

Dyra må ha en lang nok mørkeperiode i løpet av døgnet for at de skal få nok hvile, og for at de biologiske prosessene skal kunne fungere normalt. Du må sikre at lyset er jevnt fordelt i fjøferommet.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
Forskrift om velferd for produksjonsdyr	Lovkrav

50.2.3 Bli strø og annet som skal inn i huset, lagret, transportert og lagt inn på en slik måte at smitte ikke dras med?

Alt som kommer inn i huset, kan dra med seg smittestoffer. Du må derfor tenke på smittehygiene i forbindelse med alt som skal inn i huset. Dette gjelder også materialer for sysselsetting og miljøberikelse.

Du må derfor lagre og håndtere strøet på en måte som minimerer denne risikoen for smitte. Du må bruke friskt, tørt og muggfritt strømateriale. Kutterflis skal være fra ubehandlede materialer.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
----------------------	---------

50.2.4 Har du rutiner for å holde strøet tørt og løst?

	Svar		
	Ja	Nei	Ikke aktuelt

Strø er definert i *forskrift om hold av høns og kalkun* (§ 3) som «løst materiale, for eksempel sand, grus, flis, halm og torv, som er egnet til at dyra kan tilfredsstille atferdsmessige behov som hakking, skraping og sandbading».

Å holde strøet tørt og løst er blant annet viktig for å opprettholde sunne tråputer og for at dyra skal ha noe å sysselsette seg med framfor å hakke på hverandre. For verpehøner har tørt strø også betydning for eggkvaliteten, fordi eggene lett kan bli skitne når hønene går med våte og skitne bein inn i redene. Blander du for eksempel litt nytt strø eller helt korn i strøet, vil du bidra til at dyra vil hakke og skrape mer, noe som er gunstig for strøkvaliteten. Får du problemer, kan du selv bearbeide strøet med en rive eller liknende. Du må gjøre ditt beste for å holde strøet tørt og løst over hele arealet gjennom hele innsettet.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

50.3 SMITTEVERN

50.3.1

Har du en skriftlig smittevernplan for dyreholdet ditt som er oppdatert siste året?

Smittevernplanen skal blant annet beskrive hvordan:

- dyr tas inn og ut av dyreholdet, inkludert til og fra beite
- god dyrehelse sikres ved livdyrkjøp, inkludert mulighet for å oppstalle dyra separat
- melk og egg leveres
- mulig smitte fra egen og innleid arbeidskraft hindres
- persontrafikken inn og ut av dyreholdet foregår, med særlige krav til veterinærer og andre som er tilknyttet eller i mulig kontakt med andre dyrehold
- kadaver, gjødsel og avfall håndteres og hentes
- fôrhygiene, vanningsanlegg, strø, redskap og utstyr sikres
- man får tilgang på desinfeksjonsmiddel
- risikoen for å spre smitte ved krysstrafikk mellom dyr, mennesker og kjøretøy kan reduseres

Som dyreholder plikter du å ha rutiner for smittevern nedskrevet i en smittevernplan. Den skal inneholde en plantegning over dyre- og persontrafikken på gården, den skal være tilpasset ditt dyrehold, og den skal omfatte hele driftsopplegget.

Du skal sikre at alle som arbeider i dyreholdet, kjenner og følger smittevernplanen. Planen skal oppdateres årlig og legges fram når Mattilsynet ber om det.

På **ksl.no** kan du finne eksempler og hjelpemateriell for å lage din egen smittevernplan.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
KSL - Husdyr, smittevernplan	Informasjon

50.3.2

Er alle som jobber i dyreholdet kjent med og følger gårdens smittevernplan?

Du skal sikre at alle som arbeider i dyreholdet, kjenner og følger smittevernplanen. Planen skal oppdateres årlig og legges fram når Mattilsynet ber om det.

På **ksl.no** kan du finne eksempler og hjelpemateriell for å lage din egen smittevernplan.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
Smittevernplan	Informasjon

50.3.3 Følger du «alt inn/alt ut-prinsippet»?

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

«Alt inn / alt ut»-prinsippet innebærer at man tømmer, rengjør og desinfiserer huset før man setter inn nye dyr. Dette gjør man for å unngå å smitte unge dyr med smittestoffer fra eldre dyr. Ved å praktisere «alt inn / alt ut»-prinsippet bryter man smittesykluser og hindrer at smittestoffer får bygget seg opp. Derfor bør man etterstrebe å sette inn dyr på samme tid hvis man er flere fjørføhus tett inntil hverandre.

§ Krav

Smittebeskyttelse i fjørfeproduksjon fra Animalia	Informasjon
---	-------------

50.3.4

Har du rutiner for å hindre at smitte overføres mellom forskjellige fjørfeproduksjoner og mellom fjørfe med ulik alder?

Du må ha gode rutiner og kontroll over produksjonen hvis du driver med ulike husdyrproduksjoner eller har fjørfe med ulik alder på samme tid.

§ Krav

Smittebeskyttelse i fjørfeproduksjon fra Animalia	Informasjon
---	-------------

50.3.5

Benytter du smittesluse med fysisk skille mellom sonene som er tett til gulv, og som er innrettet slik at alle skifter klær og sko, samt vasker/desinfiserer hender ved passering?

For å forebygge smitte må du ha ei smittesluse for de som skal inn i fjøset. Smitteslusa skal være delt med et fysisk skille, minimum 40 cm høyt som er tett til gulv. I denne slusa skal personer ved hver passering rengjøre hender og medbragt utstyr, og skifte fottøy og klær eller ta på overtrekkstøy. Hvis det er nødvendig, skal både personer og utstyr desinfiseres, for eksempel utstyr som brukes i flere besetninger, slik som vekt, skanner, m.m.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
----------------------	---------

50.3.6 Når du bruker desinfeksjonsmiddel, noterer du hvilket middel du har brukt, og datoen for når du har brukt det?

Når du bruker desinfeksjonsmiddel, skal du dokumentere hvilket middel som er brukt, og datoen da det ble brukt.

50.3.7

Sikrer du at personer som har besøkt dyrehold med fjørfe i utlandet, ikke får adgang til husdyrrom før det har gått 48 timer etter ankomst til Norge?

Personer som har besøkt dyrehold med fjørfe i utlandet, skal ikke ha adgang til husdyrrom før det har gått 48 timer. Hvis det bryter ut husdyrsykdom i utlandet, må man forholde seg til de regelendringene som dette medfører.

I mange land er det fjørfesykdommer som vi ikke ønsker å få inn i Norge. Du må derfor være særlig aktsom når det gjelder personer som nylig har vært i utlandet. Dette gjelder turister og utenlandsk sesonghjelp så vel som gårdens egne folk.

På animalia.no kan du lese mer om hvordan du kan forebygge smitte etter reise.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
Forebygg smittespredning etter reise	Informasjon

50.3.8 Fører du besøkslogg over alle som har vært på besøk i dyrerommet?

Du må som et minimum føre logg over besøkende som passerer smitteslusa, men helst bør du føre logg over alle besøkende (også de som bare oppholder seg i uren sone). Du kan føre

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

besøksloggen i en egen bok eller ved å notere i verpelister/daglister. Du kan også gjøre føringen elektronisk. Besøksloggen gir oversikt over hvem som har vært i fjørfehuset til hvilke tidspunkter. Dette gjør det lettere å spore smitten ved sykdomsutbrudd.

50.3.9

Melder du til Mattilsynet ved mistanke om smittsom sykdom?

Er det unormal dødelighet, eller vesentlig redusert produksjon av ukjent årsak i fjørfeanlegget ditt, skal du melde fra til veterinær så snart som praktisk mulig.

Ved redusert produksjon eller mistanke om smittsom sykdom, ta kontakt med din helseovervåkingsveterinær, i henhold til deres helseovervåkingsavtale. Vær ellers oppmerksom på den generelle meldeplikten du har overfor Mattilsynet.

Den gjelder dersom ett eller flere av følgende fire kliniske funn slår inn:

- markert nedgang i fôr- eller vanninntak, eller nedgang på mer enn 20 % i mer enn to dager
- markert nedgang i eggproduksjonen eller nedgang på mer enn 5% i mer enn to dager
- markert dødelighet eller dødelighet på over 3% i løpet av en uke
- kliniske tegn eller andre funn som gir grunnlag for mistanke om aviær influensa

I samråd med Mattilsynet og aktuelle varemottakere skal du umiddelbart iverksette nødvendige tiltak for å forebygge, redusere eller eliminere eventuelle skadevirkninger.

Er du i tvil om det er en sykdom som skal meldes, kontakt helseovervåkingsveterinæren din.

Dyrehelsepersonell, dyreeiere og publikum spiller en viktig rolle i overvåkingen av alvorlige smittsomme dyresykdommer. Alle som avdekker eller mistenker utbrudd av alvorlige smittsomme sykdommer hos dyr skal varsle Mattilsynet umiddelbart på telefon 22 40 00 00.

Melde og iverksett tiltak

Som hovedregel skal du derfor umiddelbart melde fra til Mattilsynet, veterinær og varemottakere dersom du får mistanke om at dyrene dine har en alvorlig smittsom dyresykdom (f.eks. fugleinfluensa eller Newcastle disease). Denne umiddelbare meldingen gjelder både nasjonal liste 1- og nasjonal liste 2 sykdommer.

Mer informasjon om dyresykdommer og råd for å unngå spredning finner du på mattilsynet.no.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
Melde om smittsom dyresykdom	Informasjon

50.3.10

Overholder du kravet om at det ikke skal være pryd- og hobbyfjørfe på gårdsbruk med fjørfeproduksjon?

I hobby- og prydfjørfemiljøet kan det finnes smittestoffer som vil gi store konsekvenser i kommersiell fjørfeproduksjon hvis smitten kommer inn. Det er derfor viktig at produksjonsfjørfene dine ikke kommer i kontakt med disse miljøene.

§ Krav

Smittebeskyttelse i fjørfeproduksjon fra Animalia	Informasjon
---	-------------

50.3.11

Sikrer du at andre dyr, for eksempel hunder og katter, ikke slipper inn i fjørfehuset?

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

Hunder, katter og andre dyr kan være bærere av smittestoffer.

50.3.12 Er anlegget sikret mot at rovdyr, smågnagere og fugler kan trenge seg inn?

Rovdyr, smågnagere og fugler kan overføre smitte til fjørflokken. Fugler og smågnagere tiltrekkes av fôrrester, og smågnagerne trives i tillegg godt der de kan finne skjul.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav

50.3.13 Oppbevarer du fôr utilgjengelig for smågnagere og fugler?

Smågnagere og fugler kan overføre smitte til fjørflokken. Fugler og smågnagere tiltrekkes av fôrrester, og smågnagerne trives i tillegg godt der de kan finne skjul.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
----------------------	---------

50.3.14 Er det minst 2 meter vegetasjonsfri sone eller kortklipt plen rundt fjørfehuset?

Hvis du har en vegetasjonsfri sone eller kortklipt plen rundt huset, blir området mindre attraktivt for skadedyr. Av samme grunn er det viktig å holde det rent og ryddig i og rundt huset og å sørge for at anlegget er sikret mot inntrengning av skadedyr.

50.3.15 Er det ryddig rundt fjørfehus og i eggpakterom, egglager og andre birom?

Hvis du har det rent og ryddig i og rundt huset, blir området mindre attraktivt for skadedyr.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
----------------------	---------

50.3.16 Blir hus, innredning og utstyr rengjort, vasket og desinfisert mellom hvert innsett?

Ved å rengjøre og desinfisere mellom innsettene bidrar du til god helse i den norske fjørfepopulasjonen ved at du «nullstiller» huset og forhindrer at smittestoffer får bygge seg opp. Ved rengjøring får du fjernet både smittestoffene og næringsgrunnlaget for dem. For at desinfeksjonsmidlene skal ha effekt, må dyrerom, sluse, fôrrom, utstyr og innredning først gjennom en grundig grovrengjøring, bløtgjøring og vask/etterskylling. Du må følge bruksanvisningen for desinfeksjonsmidlene (konsentrasjon på bruksløsningen, virketid og temperatur).

Etter at huset er rengjort og desinfisert, skal det tørke opp før nytt innsett. Tomtiden (det vil si tiden fra du desinfiserer, og fram til neste innsett) bør være minst sju dager. Dette bidrar til at det blir enda mindre smittestoffer igjen, siden de ikke har tilgang til næring, eller siden de ødelegges som følge av lyspåvirkning, tørke og andre forhold.

Veilederen for *Rengjøring og desinfeksjon i fjørfehus* finner du på animalia.no.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
Rengjøring og desinfeksjon i fjørfehus	Informasjon

50.4 INNSETTING AV DAGGAMLE KYLLINGER ELLER UNGHØNER

50.4.1 Stammer dyrematerialet fra en importør som følger fjørfenæringens tilleggskrav ved import?

Gjennom Kontrollutvalg Import Fjørfe (KIF) stiller norsk fjørfenæring tilleggskrav til de som importerer dyremateriale. Formålet med denne frivillige importkontrollen er å etablere et forpliktende samarbeid mellom aktørene i fjørfenæringa som kan forebygge at uønskede smittestoffer og sykdommer kommer til Norge gjennom import av levende fjørfe. Daggamle kyllinger og unghøner skal være kjøpt fra sertifisert leverandør.

Se animalia.no for mer informasjon.

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

§ Krav

KIFs sjekklister før import av fjørfe	Bransjekrav
Regelverk som angår import av fjørfe og rugeegg	Lovkrav

50.4.2

Kontrollerer du at antall dyr pr. m² (høner, livkylling) eller dyras levendevekt i kg pr. m² (slaktekylling, kalkun) holder seg innenfor forskriftskravet?

Slaktekylling:

Det er viktig å følge med på hva som er den reelle dyretettheten i flokken (kg levendevekt per m²), og å sammenlikne denne med husets lovlige dyretetthet, slik at du kan iverksette nødvendige tiltak dersom du står i fare for å bryte grensen for lovligthet. Du må følge «Dyrevelferdsprogram slaktekylling» dersom du skal produsere over 25 kg levendevekt per m².

Slaktekalkun:

For kalkun til kjøttproduksjon skal dyretettheten ikke overstige 38 kg levendevekt per m² når dyras gjennomsnittlige levendevekt ligger under 7 kg. Når den gjennomsnittlige levendevekten ligger over 7 kg, skal dyretettheten ikke overstige 44 kg levendevekt per m².

Verpehøner:

I innredede bur skal det være minst 850 cm² burareal per dyr, og minst 675 cm² av dette skal være bruksareal. I løsdrift (frittgående) skal det være maksimalt 9 dyr per m² bruksareal.

Avlsdyr i løsdrift:

For avlsdyr av verperase gjelder de samme kravene som for verpehøner i løsdrift. For avlsdyr av slakterase skal dyretettheten ikke overstige 7 dyr per m².

Avlsdyr i bur:

For avlsdyr av verperase og slakterase gjelder samme kravene som for verpehøner i innredede bur. For avlsdyr av slakterase skal dyretettheten ikke overstige 6 dyr per m².

Avlskalkun:

Ved oppdrett av kalkuner som skal brukes som avlsdyr, skal dyretettheten ikke overstige 4 høner per m² og ikke overstige 2 haner per m².

Livkylling i bur:

Dyretettheten skal ikke overstige 28 dyr per m² etter 5 ukers alder og ikke overstige 15 dyr per m² etter 17 ukers alder.

Livkylling i fleretassystemer:

Dyretettheten skal ikke overstige 24 dyr per m² bruksareal etter 5 ukers alder og fram til 16 ukers alder. Ved oppdrett etter 16 ukers alder skal dyretettheten ikke overstige 22 dyr per m² bruksareal.

Livkylling i løsdrift:

Dyretettheten skal ikke overstige 15 dyr per m² etter 12 ukers alder og skal ikke overstige 12 dyr per m² etter 17 ukers alder. Det er lov å fravike dette i perioden da kyllingene venner seg til verpehuset.

Bruksarealet er flatearealet som er tilgjengelig for dyra. Redearealet inngår ikke i bruksarealet.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

50.4.3 Fører du journal når du kjøper, selger, mottar eller gir bort fjørfe eller rugeegg?

Når du kjøper, selger, mottar eller gir bort fjørfe eller rugeegg, skal du føre en journal som viser

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

- navn og adresser til avsendere og mottakere
- hvor mange dyr eller rugeegg som ble flyttet, og når de ble flyttet

Er du eggprodusent, er det nok med deklarasjon for unghønene. Du skal oppbevare opplysningene i minst to år og legge dem fram når Mattilsynet ber om det.

§ Krav

Landdyrsporbarhetsforskriften	Lovkrav
-------------------------------	---------

50.5 FÔR OG VANN

50.5.1 Har du rutiner for å sjekke at fôr- og vanntilførsel fungerer?

Når du registrerer fôr- og vannforbruk, kan du raskt kan oppdage om det er noe galt, og sette inn tiltak. Særlig er det viktig å lese av vannmåleren og eventuelt fôrvekten daglig. Du må likevel ikke stole blindt på måleinstrumentene, men også sjekke at dyra virkelig får vann og fôr i alle nippelrekker/drikkekar og fôrrenner/skåler.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

50.5.2 Tar du vare på fôrprøver og varedeklarasjon/førseddel for innkjøpt kraftfôr?

Du skal oppbevare en fôrprøve på ca. 0,5 kg fra hver fôrleveranse. Fôrprøver med bilag skal oppbevares hos fjørfeprodusenten så lenge de kan ha betydning for produksjonsresultat og produktkvalitet. Fôrprøver skal oppbevares tørt og kjølig.

50.5.3 Registrerer du vannforbruket daglig?

Når du registrerer fôr- og vannforbruk, kan du raskt kan oppdage om det er noe galt, og sette inn tiltak. Særlig er det viktig å lese av vannmåleren og eventuelt fôrvekten daglig. Du må likevel ikke stole blindt på måleinstrumentene, men også sjekke at dyra virkelig får vann og fôr i alle nippelrekker/drikkekar og fôrrenner/skåler.

50.5.4 Holder vannet drikkevannskvalitet?

Vann kan bære med seg smittestoffer. Offentlig kontrollerte vannverk har rutiner for å overvåke dette. Dersom vannet kommer fra din egen private vannkilde, må du ta vannprøve for analyse hver høst i tidsrommet august–november. Vannprøven skal analyseres for kintall ved 22 °C, koliforme bakterier og *E. coli*-bakterier. For overflatevannkilder skal det i tillegg undersøkes for bakterien *Clostridium perfringens*.

Vær på vakt mot *Campylobacter*-smitte

Campylobacter er en bakterie som kan gi sykdom hos mennesker. Håndtering av rå kylling og dårlig varmebehandling er en viktig kilde til smitte blant folk. En bør derfor forhindre å få *Campylobacter*-smitte inn i fjørfehuset. Kyllinger som får vann fra private vannkilder, har større risiko for å bli smittet med *Campylobacter* enn andre kyllinger. Selv på gårder med anlegg for UV-desinfeksjon av vannet er det funnet *Campylobacter* i vannet. Et UV-desinfeksjonsapparat skal ha kontinuerlig oppfølging og ettersyn, og da er det blant annet viktig å vaske av kvartsglass og skifte ut UVlamper.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
Drikkevannshygiene i fjørfehus	Informasjon

50.6 HELSE OG SYKDOM

50.6.1 Har dyra tilsyn minimum 2 ganger om dagen?

Dyra skal blir sett til minst 2 ganger daglig og oftere når det er nødvendig. I tilsynet må det legges særlig vekt på å oppdage tegn på dårlig velferd eller helse hos dyra. Automatisk overvåkingsutstyr skal ikke erstatte tilsyn gjort av personell som er fysisk til stede hos dyra.

§ Krav

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

50.6.2 Er det rutiner på gården for å oppdage og avlive uhelbredelig syke eller sterkt svekkede dyr?

Har du uhelbredelig syke eller skadde dyr, skal de avlives straks for at de skal slippe å lide. Døde dyr skal fjernes daglig fra dyrerommet. Reder må sjekkes daglig for døde dyr. Dette er viktig for dyrevelferd, smittehygiene og produksjonsetikk.

Les mer om avliving av fjørfe ved sykdom og skade på animalia.no.

Dersom du driver oppal av unghøner og rugeeggproduksjon, er du pålagt å gi Mattilsynet opplysninger om alle forandringer i produksjonsresultatet og alle andre tegn som kan gi mistanke om smittsom fjørfesykdom. Dersom det er mistanke om sykdom, skal Mattilsynet ta nødvendige prøver for å stille eller bekrefte diagnosen.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
Avliving av fjørfe	Informasjon

50.6.3

Blir døde dyr fjernet snarest mulig og minimum daglig fra dyrerommet?

Døde dyr skal fjernes daglig fra dyrerommet. Reder må sjekkes daglig for døde dyr. Dette er viktig for dyrevelferd, smittehygiene og produksjonsetikk.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

50.6.4 Blir døde dyr fryst ned og oppbevart midlertidig på et egnet sted, isolert fra dyrerom og eggkamer?

Døde dyr skal du oppbevare midlertidig nedkjølt eller frosset på et egnet sted isolert fra dyrerom og eggkamer. Det er etablert ordninger for å samle inn fjørfekadaver. Når du leverer fjørfekadaver, må dyra være nedfrosset. Kontakt eggpakkeri/slakteri for å få en oversikt over hvor du skal henvende deg i ditt område.

50.6.5 Blir kadaver levert til godkjent mottak eller brent i godkjent forbrenningsanlegg?

Døde dyr skal du oppbevare midlertidig nedkjølt eller frosset på et egnet sted isolert fra dyrerom og eggkamer. Det er etablert ordninger for å samle inn fjørfekadaver. Når du leverer fjørfekadaver, må dyra være nedfrosset. Kontakt eggpakkeri/slakteri for å få en oversikt over hvor du skal henvende deg i ditt område. Bruker du forbrenningsovn til å håndtere dyrekadaver, må du ha godkjenning fra Mattilsynet. Det er i utgangspunktet ikke tillatt å grave ned kadaver. Mattilsynet kan likevel i særskilte tilfeller tillate at kadaver graves ned. Mattilsynet skal i slike tilfeller fortelle hvordan dette skal gjøres.

§ Krav

Animaliebiproduktforskriften	Lovkrav
------------------------------	---------

50.6.6 Veterinæren rapporterer alle behandlinger. Rapporterer du alle egenbehandlinger, slik at slakteriet har tilgang til matkjedeinformasjon fra din besetning 24 timer før slakting?

Slakteriet skal ha tilgang på matkjedeinformasjon fra besetninga 24 timer før slakting for å kunne planlegge slakting og kjøttkontroll. Opplysninger om besetninga og om helsetilstanden til de aktuelle dyra er sentral matkjedeinformasjon. Som dyreeier har du formelt ansvaret for å skaffe denne informasjonen, men dataflyten i husdyrnæringa er bygd opp slik at slakteriet har tilgang på relevant informasjon også fra andre kilder.

Slik oppfyller du kravet

Du imøtekommer kravet om å gi informasjon om besetninga hvis disse rutinene blir fulgt:

- Du melder alltid fra til Mattilsynet når du har mistanke om alvorlig smittsom dyresykdom.

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

- Besetninga deltar i kontrollprogrammene for salmonella og *Campylobacter*.
- Besetninga deltar i produksjonskontroll, og du registrerer data kontinuerlig.
- Du dokumenterer veterinærbesøk i HelseFjørfe.
- Du melder fra til slakteriet 24 timer før transport/slaktning hvis det er særlige forhold ved flokkens helse som kan ha betydning for slaktninga.

§ Krav

Animaliehygieneforskriften	Lovkrav
----------------------------	---------

50.6.7 Melder du fra til eggpakkeriet/slakteriet om eventuelle tilbakeholdelsesfrister dersom dyra er medisineret?

Du må varsle eggpakkeri/slakteri dersom dyra blir medisineret. Dette er for å hindre at egg og fjørfekjøtt med medisinrester kommer ut på markedet.

§ Krav

Matloven	Lovkrav
----------	---------

50.6.8 Tar du salmonellaprøver i samsvar med forskriften?

Det er forskjellige regler for salmonellaprøver avhengig av om det dreier seg om verpehøner, slaktefjørfe, eller unghøner.

Verpehøner:

Ifølge *forskrift om kontroll med salmonella i fjørfe* skal det tas salmonellaprøver av verpehøner hver 15. uke. Har du frittgående høner, skal du bruke svabersokker (2 par). Har du høner i bur, skal du ta avføringsprøve (150 g).

Slaktefjørfe:

Ifølge *forskrift om kontroll med salmonella i fjørfe* skal det tas salmonellaprøver av slaktefjørfe 10–19 dager før de slaktes. Resultatene må være klare før dyra kan slaktes. Du skal bruke svabersokker (2 par) når du tar prøver. Dette gjelder alt fjørfe som går til kjøttproduksjon.

Unghøner:

Ifølge *forskrift om kontroll med salmonella i fjørfe* skal det tas salmonellaprøver av unghøner to uker før de flytte. Har du frittgående høner, skal du bruke svabersokker (2 par). Har du høner i bur, skal du ta avføringsprøve (150 g).

§ Krav

Forskrift om kontroll med Salmonella i fjørfe	Lovkrav
---	---------

50.6.9

Har du gyldig helseovervåkingsavtale med veterinær i HelseFjørfe?

Når du har en kommersiell fjørfebesetning, skal du ha skriftlig avtale med veterinær om helseovervåking av besetninga. Formålet er å opprettholde den gode fjørfehelsen vi har i Norge og å sikre trygg mat og god dyrevelferd.

Avtalen skal minst inneholde krav om at veterinæren kommer på regelmessige besøk for å kontrollere helsen i besetninga, og krav om at du tar kontakt med veterinæren ved tegn på sykdom, klare produksjonsavvik, adferdsproblemer eller økt dødelighet. Veterinæren skal sette opp avtalen i fagsystemet HelseFjørfe (helsefjorfe.animalia.no).

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
Dyrevelferdsprogram verpehøns	Bransjekrav

50.7 ALARMSYSTEM OG NØDLØSNINGER

	Svar		
	Ja	Nei	Ikke aktuelt

50.7.1

Har dyrerommene for fjørfe alarm som varsler strømbrudd og for høy eller for lav temperatur?

Strømbrudd kan få fatale konsekvenser. Alarm knyttet til ventilasjon og temperatur skal være installert og det skal funksjonstestes jevnlig. Alarmsystemet skal være slik at alarmer kan oppfattes av personer som vet hvilke tiltak som skal iverksettes. Kravet om alarmsystem gjelder likevel ikke dersom ventilasjonen er tilstrekkelig selv om det mekaniske anlegget svikter.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

50.7.2 Kontrollerer du alarmer etter behov og minst en gang i uka?

Når det er mange dyr i huset på en varm sommerdag, kan en strømbrudd få fatale følger. For å hindre slike uhell er du nødt til å ha en alarm som du funksjonstester jevnlig. Alarmsystemet skal være slik at alarmer kan oppfattes av personer som vet hvilke tiltak de skal iverksette.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

50.7.3 Er det rutiner på gården som sikrer at dyra får dekket behovene hvis det er strømbrudd eller en stopp i den ordinære vanntilførselen?

Hvis det er strømbrudd eller en stopp i vanntilførselen har du kort tid på deg til å sikre at dyra får dekket behovene sine. Du bør derfor ha tenkt igjennom på forhånd hvordan du vil løse situasjonen dersom strømmen går eller vannforsyningen blir borte.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

50.7.4

Har du en plan for funksjonstesting av nødstrømsaggregat?

Det meste i et moderne fjørfehus er avhengig av strøm. Et strømbrudd er en kritisk situasjon som krever at du har nødaggregat. For å sikre at dette starter med en gang, må du teste det jevnlig.

Forskrift om hold av høns og kalkun sier blant annet dette:

«Alle tekniske innretninger som har betydning for dyras velferd skal kontrolleres minst en gang daglig. Oppdages feil eller mangler skal disse straks rettes. Hvis dette ikke er mulig, skal nødvendige tiltak iverksettes for å beskytte dyra inntil utbedringer er foretatt. Dersom driften er avhengig av strøm for å ivareta dyras behov på en forsvarlig måte, skal det være tilgang på strømaggregat ved strømbrudd.»

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

50.8 LEVERING AV FJØRFE TIL SLAKT

50.8.1 Har dyra tilgang til vann helt fram til plukkingen starter?

Dyra skal ha tilgang på vann helt fram til de plukkes, av hensyn til dyrevelferd, slakteutbytte og slaktekvalitet.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
Forskrift om næringsmessig transport av dyr	Lovkrav

50.8.2 Er det mulig å blende porten og andre større lysåpninger slik at det er mørkt nok i dyrerommet når dyra plukkes?

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

Dyra blir roligere dersom du demper lyset eller bruker blått lys. For å hindre at dagslys ødelegger denne effekten, bør du blende rundt portåpninger og liknende.

50.8.3 Sikrer du at dyra plukkes og bæres skånsomt, og har du eller en annen med ansvar for dyra oppsyn under plukkinga?

Dyra skal håndteres skånsomt av hensyn til dyrevelferden. Hvordan man håndterer dyra, kan også påvirke produktkvaliteten. Du som eier, eventuelt den som røkter dyra for deg, har ansvar for å gi opplæring i hvordan man håndterer dyra riktig.

Forskrift om hold av høns og kalkun (§ 5) slår fast at alle som deltar i den daglige driften av dyreholdet skal kunne håndtere og stille dyra på en måte som sikrer god dyrevelferd. De skal også kunne kjenne igjen tegn på dårlig dyrevelferd, og iverksette tiltak der det er nødvendig. Fjørfe skal ikke bæres i ett bein.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

50.8.4 Får personellet opplæring i riktig håndtering av dyr?

Dyra skal håndteres skånsomt av hensyn til dyrevelferden. Hvordan man håndterer dyra, kan også påvirke produktkvaliteten. Du som eier, eventuelt den som røkter dyra for deg, har ansvar for å gi opplæring i hvordan man håndterer dyra riktig.

Forskrift om hold av høns og kalkun (§ 5) slår fast at alle som deltar i den daglige driften av dyreholdet skal kunne håndtere og stille dyra på en måte som sikrer god dyrevelferd. De skal også kunne kjenne igjen tegn på dårlig dyrevelferd, og iverksette tiltak der det er nødvendig. Fjørfe skal ikke bæres i ett bein.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

